

POSTANOWIENIE

Dnia 20 lutego 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jacek Błaszczyk

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu

w dniu 20 lutego 2024 r.

wniosku skazanego P. R.

o wyłączenie sędziego od udziału w sprawie na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. w zw. z art. 42 § 1 k.p.k.

p o s t a n o w i ł

wyłączyć sędziów SSN M. M., SSN A. D. oraz SSN P. K. od udziału w sprawie kasacyjnej o sygn. akt V KK 266/23.

UZASADNIENIE

Skazany P. R. wystąpił, z wnioskiem o wyłączenie sędziów Sądu Najwyższego, którzy zostali powołani do pełnienia urzędu sędziego Sądu Najwyższego w wyniku rekomendacji Krajowej Rady Sądownictwa w składzie ukształtowanym na podstawie nowelizacji z dnia 8 grudnia 2017 r., od rozpoznania sprawy o sygn. akt V KK 266/23 (k. 177 – 179). W innych załączonych do sprawy wnioskach, skazany podnosił także wadliwość powołania sędziów sądów niższych instancji, które orzekały w przedmiotowej sprawie.

W sprawie niniejszej jako sędzia referent został wyznaczony SSN M. M., natomiast z uwagi na skierowanie sprawy na rozprawę do składu wyznaczono także SSN P. K. oraz SSN A. D. Wymienieni sędziowie zostali powołani do pełnienia urzędu sędziego Sądu Najwyższego w wyniku rekomendacji Krajowej

Rady Sądownictwa w składzie ukształtowanym na podstawie nowelizacji z dnia 8 grudnia 2017 r. W toku rozprawy kasacyjnej w dniu 7 lutego 2024 r. obrońca skazanego P. R. poparła wniosek o wyłączenie sędziów wyznaczonych do rozpoznania sprawy (k. 182 v. – 183).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wniosek o wyłączenie sędziów: SSN M. M., SSN A. D. oraz SSN P. K. od rozpoznania sprawy V KK 266/23 jest zasadny.

W związku z wejściem w życie ustawy z dnia 9 czerwca 2022 r. o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym oraz innych ustaw (Dz.U. z 2022 r. poz. 1259) w pierwszej kolejności należy rozważyć, czy przepisy ustawy o Sądzie Najwyższym (dalej – uSN), zwłaszcza dodany nowelizacją jej art. 29 § 5, dopuszczający badanie spełnienia przez sędziego Sądu Najwyższego (także sędziego delegowanego do pełnienia czynności sędziowskich w Sądzie Najwyższym) wymogów bezstronności i niezawisłości, wykluczają możliwość złożenia przez stronę wniosku o wyłączenie sędziego na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. Pewna niejasność w tym względzie może się pojawić, skoro przepis ten stanowi, że sędzia ulega wyłączeniu, jeżeli istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do jego bezstronności w danej sprawie, natomiast w przepisie art. 29 § 5 uSN również jest mowa o badaniu m.in. bezstronności sędziego (Sądu Najwyższego), zaś w § 18 o wyłączeniu sędziego od rozpoznania sprawy. Należy jednak podzielić wyrażony we wniosku pogląd, że fakt wejścia w życie tego przepisu nie wyklucza złożenia wniosku o wyłączenie sędziego Sądu Najwyższego w trybie art. 41 § 1 k.p.k. Trzeba bowiem uznać, że mimo elementów wspólnych, chodzi o niepokrywające się ze sobą procedury prawne. Ta ujęta w ustawie o Sądzie Najwyższym odnosi się tylko do sędziego tego Sądu (także sędziego delegowanego), może być wszczęta na gruncie tylko niektórych postępowań (art. 29 § 6 uSN), nadto z art. 29 § 5 uSN wynika, że spełnienie przez sędziego wymogów bezstronności i niezawisłości ma być badane przez pryzmat ściśle określonych kryteriów (okoliczności towarzyszących jego powołaniu i jego postępowania po powołaniu, z uwzględnieniem okoliczności dotyczących uprawnionego do złożenia wniosku oraz charakteru sprawy). Ma również znaczenie fakt, że orzeczenie wydane w trybie tzw. postępowania testowego podlega zaskarżeniu (art. 25 § 21 uSN) oraz że brak jest

wskazania, iż wszczęcie procedury, o której mowa w art. 29 § 5 uSN wyklucza możliwość złożenia wniosku o wyłączenie sędziego Sądu Najwyższego na podstawie art. 41 § 1 k.p.k.

Traktując zatem, zgodnie z intencją autora, przedmiotowe pismo jako wniosek o wyłączenie sędziego (sędziów wyznaczonych – imiennie – do rozpoznania sprawy V KK 266/23) w trybie określonym przepisami Kodeksu postępowania karnego, należało uznać, że wniosek zasługuje na uwzględnienie oraz że zachowują aktualność uwagi poczynione przez Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 12 maja 2022 r., V KO 37/22, poczynawszy od wskazania, że w sytuacji, gdy w wyniku postanowienia zabezpieczającego Wiceprezes TSUE z dnia 14 lipca 2021 r., wydanego w oparciu o art. 279 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej, Rzeczpospolita Polska została zobowiązana do zawieszenia stosowania m.in. art. 26 § 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym do czasu wydania przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wyroku kończącego postępowanie w sprawie C-204/21, a wniosek o uchylenie tego postanowienia został oddalony, nie istniała przeszkoda do rozpoznania wniosku złożonego przez P. R., popartego przez obrońcę, przez Sąd Najwyższy w Izbie Karnej. Przepis art. 41 k.p.k. należy interpretować mając w polu widzenia szczególny aspekt gwarancyjny instytucji wyłączenia sędziego, tj. szerzej niż tylko w aspekcie istnienia obaw o stronnictwo konkretnego sędziego; mianowicie słuszne jest również baczenie na konieczność zapewnienia stronie postępowania karnego dostępu do niezależnego i bezstronnego sądu. W takim razie wykładnia wspomnianego przepisu może dopuszczać także sądową kontrolę, czy w danej sprawie nie zachodzi obawa naruszenia standardu niezależności i bezstronności sądu gwarantowanego przez art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 EKPC. Jak zaznaczono w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2022 r., V KO 37/22, celowe może być posłużenie się przewidzianą przez ustawodawcę instytucją procesową minimalizującą, albo znoszącą takie zagrożenie w sprawie, która dopiero ma zostać rozpoznana przez sąd. Konsekwentnie, jak w tymże postanowieniu, również m.in. w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22, nie tracąc z pola widzenia faktu

wydania w dniu 20 kwietnia 2020 r. przez Trybunał Konstytucyjny wyroku w sprawie U 2/20, należy opowiedzieć się za aktualnością mającą moc zasady prawnej i wiążącą każdy skład Sądu Najwyższego uchwały składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20 (zob. także postanowienia SN z dnia 16 września 2021 r., I KZ 29/21, i z dnia 29 września 2021 r., V KZ 47/21). W pkt 1. uchwały stwierdzono, że „nienależyta obsada sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. (...) zachodzi także wtedy, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r., poz. 3)”. Zasadnym jest również, potwierdzając myśl o związaniu sądów krajowych interpretacją EKPC przyjętą przez Europejski Trybunał Praw Człowieka, przywołać – podobnie jak we wspomnianych judykatach Sądu Najwyższego – wyrok tego Trybunału Unijnego z dnia 22 lipca 2021 r. w sprawie Reczkowicz przeciwko Polsce (skarga nr 43447/19), w którym stwierdzono, że z uwagi na udział w procesie powoływania w Polsce sędziów takiego organu, jakim jest Krajowa Rada Sądownictwa w składzie ukształtowanym nowelą z 2017 r. (w efekcie czego organ ten nie jest niezależny od władzy wykonawczej i ustawodawczej) – osoba powołana na urząd sędziego orzekając w określonej sprawie nie stanowi niezależnego i bezstronnego sądu ustanowionego ustawą w rozumieniu art. 6 ust. 1 EKPC. Celowe będzie nadmienić, że tak postanowienie V KO 37/22, jak i uchwałę I KZP 2/22 Sąd Najwyższy podjął po wydaniu w dniu 10 marca 2022 r. przez Trybunał Konstytucyjny wyroku w sprawie K 7/21, dotyczącego zgodności z Konstytucją RP art. 6 ust. 1 EKPC. W pkt 2. wymienionej uchwały z dnia 2 czerwca 2022 r. zanegowano spełnianie standardu bezstronności przez sędziego Sądu Najwyższego, który uzyskał nominację w następstwie brania udziału w konkursie przed Krajową Radą Sądownictwa po 17 stycznia 2018 r., a w uzasadnieniu wskazano, że „jako bezskuteczną i sprzeczną z prawem Unii postrzegać należy praktykę Trybunału Konstytucyjnego, której skutkiem miałyby być ograniczenie prawa sądów do badania bezstronności sędziów i należytej obsady sądów, w tym w oparciu o normy art. 41 k.p.k. oraz art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.”

Wymaga podkreślenia, że autor wniosku wątpliwości co do bezstronności sędziów SSN M. M., SSN A. D. i SSN P. K., tj. sędziów wyznaczonych do rozpoznania przedmiotowej sprawy, a powołanych na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa, sygnalizuje nie w aspekcie personalnym, ale w aspekcie instytucjonalnym, co trudno odrzucić, mając na uwadze wspomniany szeroki aspekt gwarancyjny instytucji wyłączenia sędziego, powołane wcześniej (i to tylko przykładowo spośród innych) judykaty, jak też argumentację przedstawianą w piśmiennictwie prawniczym [por. m.in. J. Giezek, Zarys modelowego ujęcia bezstronności sędziego w aspekcie instytucjonalnym; P. Kardas, Instytucjonalne aspekty bezstronności sędziego. O proceduralnych podstawach i sposobach rozpoznawania wniosków dotyczących wyłączenia sędziego z uwagi na brak instytucjonalnych gwarancji bezstronności – oba opracowania (w:) P. Wiliński, R. Zawłocki (red.), Bezstronność sędziego w sprawach karnych w świetle zarzutu wadliwości jego powołania, Warszawa 2022]. Nie odrzucając argumentacji przedstawionej we wniosku, należało się odnieść ze zrozumieniem do starania obrońcy, zaprezentowanego na wyznaczonym terminie rozprawy kasacyjnej, by sprawę jego mandanta rozpoznał sąd instytucjonalnie bezstronny, za czym, jak wskazano w postanowieniu Sądu Najwyższego V KO 37/22, przemawiała też potrzeba zapobieżenia wystąpieniu skutków wyrażonych w uchwale trzech połączonych Izb Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r. oraz ewentualnej skardze strony do ETPC, której wysoce prawdopodobne uwzględnienie stwarzałoby podstawę do wznowienia postępowania na podstawie art. 540 § 3 k.p.k., jak też prowadziłoby do odpowiedzialności odszkodowawczej Państwa.

Jedyną możliwością usunięcia wyżej omówionych, uzasadnionych wątpliwości natury konwencyjnej i konstytucyjnej, jak również zapewnienia stronie postępowania składu Sądu Najwyższego, w którym nie uczestniczą sędziowie wobec których w orzecznictwie Sądu Najwyższego, Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej oraz Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, oraz w piśmiennictwie formułowane są rzeczowe, silnie uzasadnione zastrzeżenia odnoszące się do udziału w procedurze nominacyjnej niespełniającej wymogów obiektywizmu i

niezależności od władzy ustawodawczej i wykonawczej, było zatem uwzględnienie wniosku i wyłączenie wskazanych sędziów od udziału w sprawie o sygn. akt V KK 266/23.

Kierując się powołanymi względami orzeczono jak w części dyspozytywnej.

[PGW]

[ał]